

Družbeno upravljanje v zdravstvenih ustanovah BiH

Vse zdravstvene ustanove s samostojnim finansiranjem imajo upravne odbore kot organe družbenega upravljanja. Izjema so nekatere novoustanovljene ustanove, kjer bodo te organe šele formirali. Število članov upravnih odborov se giblje od tri do devet (izjemoma enajst), kar je odvisno od velikosti in pomena ustanove. V upravne odbore zdravstvenih ustanov v Bosni in Hercegovini je bilo izvoljenih 2400 članov. Značilno je, da je v teh upravnih odborih zelo malo žensk in mladine in le 213 delavcev. Največji odstotek jih je iz vrst uslužbencev, ki jih je 70 odstotkov. V odborih so razen upravnika zdravstvene ustanove, ki je član upravnega odbora po svojem položaju, prav tako tudi zastopnik Zavoda za socialno zavarovanje, zatem eden ali dva člana, ki jih je izvolil delovni kolektiv, drugi pa so iz vrst državljanov. V nekaterih krajih so uvedli zelo koristno prakso, da so iz vrst državljanov imenovali v upravne odbore zastopnike zainteresiranih družbenih organizacij, zatem pa tudi večjih delovnih kolektivov, ki so neposredno deležni uslug ustanove. Dragocena je izkušnja okrajnega protituberkuloznega dispanzerja v Mostarju, katerega član upravnega odbora imenujejo iz vrst nekdanjih tuberkuloznih bolnikov, ki razumevajoč velik pomen te ustanove ne vnašajo v delo samo disciplinarno državljanov, temveč tudi ljubezen člo-

veka, ki je osebno izkusil vso nevarnost bolezni, proti kateri se bojuje ustanova, katere član upravnega odbora je.

Člane upravnega odbora imenujejo kot ustanovitelji ljudski odbori. Čeprav predpisi ne določajo podrobneje načina njihovega imenovanja ali izvolitve kakor pri organih družbenega upravljanja v šolah itd., se v praksi upošteva samo sestava po obveznem zastopništvu. Imenovani zastopniki pa se ne čutijo odgovorne, da bi poročali o delu organu ali organizaciji, ki jo zastopajo.

V nekaterih krajih ne posvečajo dovolj pozornosti sestavi upravnega odbora. Ponekod se pojavlja težnja, da bi v upravnih odborih zaposlili le strokovnjake, še bolj pogosta in škodljiva pa je praksa, da so strokovnjaki izključeni iz dela upravnega odbora.

V večini ustanov imajo upravni odbori seje enkrat na mesec. So pa tudi ustanove, ki sklicujejo seje zelo neredno in v precej dolgih časovnih razmakih. Niso osamljeni primeri, da na sejah sprejemajo sklepe, ne da bi bilo navzoče potrebno število članov, ali da opravljata zadeve, za katere je pristojen upravni odbor, predsednik odbora ali upravnik ustanove, o čemer kasneje obveščata upravni odbor. Dogaja se celo, da rešuje nekatere osebne in materialno finančne zadeve, za katere je izključno pristojen upravni odbor, upravnik sam.

Način pripravljanja sej

Skoraj splošna je praksa, da članov upravnih odborov ob vabilu na sejo ne obveščajo o dnevnem redu, še manj pa je v praksi, da bi hkrati z vabilom poslali tudi gradivo ali dokumentacijo o posameznih vprašanjih, ki so na dnevnem redu. Tega ne delajo niti v primerih, ko gre za zelo zapletena vprašanja, za katera je nujna resnejša priprava.

Upravni odbori se najpogosteje ukvarjajo z vprašanji s področja gospodarsko finančnega poslovanja in personalne službe v zdravstvenih ustanovah. Na dnevnem redu so najpogosteje predračun dohodkov in izdatkov, uporaba in razdelitev skladov, problemi investicij, določanje cen zdravstvenim uslugam, povečanje zmogljivosti, reševanje odnošajev z zavodi za socialno zavarovanje, določanje dopolnilnih plač itd. Upravni odbori pa se redko ukvarjajo z vprašanji organizacije zdravljenja in razmerja zdravstvenih delavcev do državljanov. Čeprav so bile na zborih volivcev, konferencah osnovnih organizacij SZDL in zveze sindikatov pritožbe proti nudenju zdravstvenega varstva, je bil redek primer, da bi bili upravni odbori ukrepali proti uslužbencem, ki so s svojim postopkom in razmerjem do bolnikov povzročili take pritožbe. Prav tako se na sejah redko razpravlja o izboljšanju delovne discipline, razmerju do družbenega premoženja in o racionalnejšem uporabljanju sredstev. Veliko primerov je, da zdravniki v svoji ustanovi ne delajo popolni

delovni čas, ker delajo na drugih mestih honorarno. Upravni odbori niso storili ukrepov proti temu pojavu, celo niti v primerih, kjer so zdravnikom zagotovljene zelo visoke dopolnilne plače in drugi prejemki.

Po predpisih traja mandat članov upravnega odbora v teh ustanovah leto dni. Ni pa redek primer, da niso bili upravni odbori izmenjeni po tri in tudi več let, kakor se je zgodilo v mestni polikliniki v Sarajevu, v splošni bolnišnici v Mostarju, v lekarni v Foči itd. Upravičeni so pomisleki, da je enoletni mandat preveč kratek, toda da kakšen upravni odbor opravlja svoje funkcije več kakor dve leti, to pa tudi nasprotuje načelom družbenega upravljanja. Zato so zvezni in republiški organi, ponekod pa tudi ljudski odbori, kljub pomanjkanju veljavnih predpisov, določili upravnim odborom ustanov, ki jih ustanavljajo, dvoletni mandat.

V delu zdravstvenih ustanov je veliko problemov, katerih rešitev pogosto presegata možnosti ne samo upravnih odborov, temveč tudi ustanoviteljev teh ustanov — pomanjkanje strokovnih kadrov, problem finansiranja, pomanjkanje ustreznih prostorov in opreme zaposlujejo upravne odbore do take mere, da pogosto izgubljajo širšo perspektivo v vodenju zdravstvene politike in načrtnega uresničevanja nalog v svojih ustanovah. Zaradi praktičnih problemov ne sprejemajo niti perspektivnih programov niti

tekočih operativnih planov ustanov. Zato niso upravni odbori iniciatorji sistematičnih zdravstvenih akcij, ne spodbujajo ljudskih odborov in drugih organov, da bi se resneje ukvarjali s temi problemi, kar bi končno imelo za posledico, da bi zagotovili pravilnejšo in boljše zdravstveno varstvo ter uspešnejše delo zdravstvene službe.

Čeprav določajo veljavni predpisi, da morajo strokovni kolegiji v zdravstvenih ustanovah obvezno obstajati, srečujemo v praksi ta organ zelo redko, kar opravičujejo s pomanjkanjem strokovnih kadrov, čeprav bi lahko kot dejanski razlog prej navedli pojmovanje vodij teh ustanov, ki niso razpoloženi in ne želijo strokovnega posvetovanja, ker vidijo v formiranju kolegija nekakšno omejevanje svojih pravic. Kljub temu je praksa pokazala, da je organ strokovnih kolegijev nujen in da bi mu morali s predpisi zagotoviti večje pravice in pristojnosti.

Se vedno imamo zdravstvene ustanove, ki nimajo svojih pravil, veliko pa je takih, pri katerih so pravila slabo sestavljena, neaktualna in niso v skladu z novimi razmerami in nalogami. V pravih posebnostih primanjkujejo popolnejši predpisi o organizaciji in sistematizaciji, zatem določila o izvolitvi in odpoklicu članov upravnih odborov, o razmerju do drugih organov in organizacij itd.

Upravljanje skladov

Način oblikovanja skladov (amortizacijski sklad, sklad za nagrajevanje, rezervni sklad, a ponekod tudi sklad za lastne investicije) je določen s predpisi, ustanovam ali njihovim upravnim odborom pa je prepuščeno, da s pravili podrobneje uredijo uporabljanje skladov. Ker nekatere ustanove še niso sprejele pravil, nekatere pa so to materijo uredile precej pogrešno in površno, so primeri, ko je razmerje do teh skladov nepravilno in ko se sredstva ustanove uporabljajo popolnoma nezakonito. Upravni odbor zdravstvene postaje v Rogatici je na primer ob poročstvu občinskega ljudskega odbora v Rogatici dal iz svojega amortizacijskega sklada raznim gospodarskim organizacijam posojila v znesku 3.700.000 din.

Poseben problem je nagrajevanje zdravstvenih delavcev, ki delajo v ustanovah, finansiranih iz proračuna. Pogosto prihajajo v položaj, ko je za enako delo del osebja nagrajen, medtem ko je drugi del, čeprav se je enako trudil, iz nagrajevanja izločen.

Število zdravstvenih ustanov se stalno povečuje. Zdravstvena služba se čedalje bolj širi in čedalje bolj sprejema splošno družbeno funkcijo. Zato je naloga upravnih odborov, da z medsebojnim stikom zagotovijo sodelovanje med preventivnimi in kurativnimi zdravstvenimi ustanovami, tam pa, kjer je več ustanov, bi bilo potrebno formirati strokovne svete, ki bi jih sestavljali upravniki in drugi vidni strokovnjaki. Vsakdanjstiki upravnih odborov zdravstvenih ustanov s sveti za zdravstvo ljudskih odborov, zatem z organi socialnega zavarovanja in posebno z odbori političnih organizacij postajajo nujni, ker so se tudi doslej čutili pomanjkljivosti v šibkem sodelovanju med temi organi in zdravstveno službo, ki je v tej republiki kljub vsem pomanjkljivostim dosegla dobre rezultate.

I. Bodnaruk